

Röptetés

Az öregember egy vén eperfa alatt ült, egy vén eperfa árnyékában, amit még az apja ültetett a kis első világháború után, amikor végre fölhúzták a házat. Azóta eltelt legalább hatvan év, ha nem több, az eperfa óriásira nőtt a kemény földben; úgy látszik, a föld csak fönt kemény, lejjebb egészen más, mint odafönt, arrafelé tetszik a gyökereknek, a fa egyre lejjebb és egyre följebb ereszti magát. Fölé nőtt a szomszéd háznak, a dereka olyan vastag, hogy csak két ember bírja átfogni, az semmi, az közhely, de az is hozzátartozik, hogy a közepén egy helyen behasadt, belefolyik a lé, az esővíz, rohad széjjel, odvasra pudvásodik, de mindegy az neki, nyáron tele van apró, fekete szemekkel, heteken át hullik maga alá, kész posványt terít földre, ahogy széttapossa állat, ember. Hagyján, de egyszer csak ellepte a szösz, a pókháló, az amerikai szövőlepke, erre egy külön fejesollót kellett vásárolni; egész komor ágakat fűrészelték le, annak utána, hogy a kis bolyhokat lecsippentették. Az amerikai halászháló a földre zuhant, az eperfa meg, mintha mi sem történt volna, egyre hatalmasabbra, végzetesebbre terebélyesedett.

Az öregember ez alatt az ősi, hatalmas eperfa árnyékában ült, és nézte az eget. Azazhogy a fényben: ugyanis a vén eperfa már odavan. Meghalt nemcsak az, aki ültette, az is, aki az ültetőre gondolt, az özvegyasszony, az öregember anyja. Az eperfa már elfoglalta a fél udvart, minden nyár az eperfa jegyében telt el, ideje volt a jegyet kiirtani. Csakhogy élt még az öregasszony, az öregember anyja, és amíg élt, az eperfa is élt. Januárban aztán meghalt, februárban meg már össze is ült a család, a három gyermek: a két lány, az egy fiú, a férjek s az egy fiú, az az egy fiú, az öregember, s kimondatott a szentencia, már egyedül az a kérdés, mi lesz vele. Kié a fa? Jó testvérek, jó sógorok, jó férjek, feleségek voltak, hamar megtörtént az egyesség. Három felé osztják a holtat. Kinek-kinek jut a derekából, a gallyából is, ki-ki akkor viszi el a magáét, amikor lesz rá fuvarja. Őszre elsimult az udvar, árnyék nem volt többé. Azóta eltelt sok-sok esztendő, már besütött a nap, az udvar szélesebbre, tágasabb nyílt az eperfa ódon árnyékában, ami azonban már fényre változott. Ült az öregember és várt.

Az eget nézte. Könnyű volt, boldog, semmi nem zavarta. Nem az a fajta, aki visszanez, és belelátja az égbe a lombot, a lomb közé a fiát, akiről nem is tudja, mit csinált valamikor, hogy fölmászott rá minden délután, ekevasat kötött a legmagasabb ágra, s verte, csöngette, majd belesüketült. Hogy odafönt él, egész titkos társaságot igazgat egyedül, hogy egy toronyban vezérli a harangot! Hogy templomcsúcs az az eperfa, jól esik csöngetni, kongatni, látni a határt, és hírt adni: vagyok! Az az öregember nem az a fajta volt, aki tudni akarja, van magasság, ami elszédít, és talán azt sem tudta, hogy van egy fia, sőt hogy nem is egy, hanem kettő. Minek tudjon róluk? A nagyobb rég odavan. Angliában, Londonban, Kanadában. A kisebb az kicsi volt ötvenhatban, az nem szökött ki, az itthon van. Éppen északon, éppen délen, ki tudja. Mindazonáltal itthon.

Az öreg nézte az eget.

Megállt a kapuban. Láta, hogy nézi. Lassan megérkeznek, ahogy számolja, fél órán belül itt lesznek az első. Sose lehet pontosan felmérni, nem hogy pontosan, hozzávetőleg sem, egy-egy szélroham is eltéríti őket, a rosszabbak, a felhőszakadás, a jégeső meg végképp. Nincs más: nézni az eget, a galambformákat a levegőben. Egy-egy fecske is baj, – tönkreteszi, eltördeli a figyelmet.

– Látom, amit látok – gondolta magában, és nézte az apját, az öregembert, aki nézte az eget. Egyszer elröpül. Addig ugyan van még idő, az órák össze-vissza járnak, de egyszer bizony, látni, elrepül. Az öregember nem vette észre, hogy figyelik. Az eget kémlelte változatlanul. Langyosan, komolyan. Ült egy kis széken. Az eperfa árnyékában, amit széthasogattak, szétosztottak réges-régen. Az ajtóban állt, egy kicsit már beljebb, a járdán. Anyuka, mondta, amikor meglátta az anyját. Anyuka!

Hát igen, én is tartottam galambokat. Még csak tízéves voltam, és kibicikliztem értük a tanyára a három asszonytalan emberhez. Estére, mert akkorra elülnek már. Károly bátyám nappal a vasat verte, főzött, éppen rajta volt a sor, s fogta a létrát, benyúlt az eresz alá. – Na, ez elröpült – mondta, és egy lyukkal odébb rakta. – Megvan! Nézd, milyen szép! Belerakta egy zsákba, így haladt odúról odúra. – Elég lesz? – Elég! – Van ebben tojó is, hím is, de aztán ki ne engedd őket! A fiaik már odaszoknak, azokat már kieresztheted. És megvacsoráztak. Körbeülték az asztalt, három férfi, egy gyerek. Középre kitettek egy nagy tál aludttejet. Először az apa merítette bele a kanalat, aztán a többi. Kenyeret tördeltek hozzá. Azt azért már – milyen kegyeletes az evangélikus Isten –, azt azért már nem vitte el a végrehajtó. Az aludttej fölött legyek keringtek. Rászálltak a fehér tóra, elkapta őket a mánor, és beleragadtak. Még evickéltek egy kicsit, aztán megadták magukat a sorsnak. A három férfi tovább kanalizott. A légybe merítették a kanál hegyét, és a hátuk mögé suhintották. Újra belemerítették a kanalat, és ettek, ettek. Újabb meg újabb légy ragadt a tálba, újra meg újra hátralegyintették őket. Merítettek és ettek hallgatagon. Ő is evett, ő is félreacsappantotta a legyeket. Ez a mi világunk, nem más.

Egy sor galambnemzedék sarjadt a padláson; tavaszra vastagon állt az ürülék, egy egész délutánba telt, mire a fejét ismét fölemelhette büszkén, boldogan. Strasszerokat is szerzett, ilyet-olyat, magyar óriást, innen-onnan. Reggelenként az volt az első dolga, enni-inni adjon nekik. Aztán sorsukra kellett hagynia őket, elment az egyetemre. A padlás kiürült. Lediplomázott, és egyszer csak, amint hazatért, újak röpdöstek az udvar fölött. Postagalambok. A sakktáblák, nem is egy, a fiókban heverték. Apja, az öregember, az öreg, aki még nem volt hatvanéves, postagalambokkal sakkozott ezután. Egyet idehúzott, egyet odahúzott, ezt párba ezzel, azt párba azzal, és az eget nézte, mikor érkezik haza egy-egy az égből. Befektetett: versenyórát vett, s főleg tenyészgalambokat. A legjobb vérvonalakból. Alant, az udvaron, tyúkok szédelegtek, fönt pedig kékkovácsoltak, csaposok biccentgettek a cseréptetőn. A versenynapokon jöttek, csak jöttek a sporttársak a hírért: János, Béla, Boldizsár, mint a háromkirályok öten, hatan, tízen és futottak befogni az újabb meg újabb érkezőt. A galambok nem egyformák. Az egyik leül a gerincre pihegni, a másik azonnal bevág, a harmadik tipeg-topog föl-le, az embernek ismernie kell a természetét, hogy aztán tudja, mi módon cselekedjen. Óvatos, noszogat, kérlel, becézget, csicsereg, csucsujgat, keményen rászól, aszerint melyik egyed mire hajlik. Mindenekelőtt rá kell tapadni az égre. A többi, a jó sóhaj, csak azután következik.

Szög van az udvar és az ég közt. Egy merev tekintet. A kékcsapos a szögre üt, villámlik egyet. Ez az a pillanat, amikor megszűnik a pillanaton kívüli élet.

Egész életemben ezt akartam: a galambokat, várni, hogy visszatérjenek hozzám. Minden elmegy, és nem jön vissza soha többet. Valamikor verseket akartam írni, írtam is egyet-kettőt, minek beszélni róla. Írtam egy elbeszélést, is, amikor az első fiamat vártam. Nem is mutattam senkinek. Minek? Színházat rendeztem a pusztán, írtam a rádiónak, akkor minden gyöngybokrétás vacakot leadtak, a mienk külön volt, de a rádió csak tessék-lássék válaszolt. Valami Cs. Szabó László. Sakkoztam. Úgynevezett népi sakkbajnok lettem a faluban. Terménykereskedő voltam. Puch-hal, azzal az osztrák motorbiciklivel jártam a pusztát. Világvevő rádióm volt. Elvitték a nyilasok. A Puchot az oroszok. Aztán jött a kulákozás. Elmentem egy bányába, északra, addig jóformán még hegyet se láttam. De akkor is sakkoztam. A megyei csapatban. Első osztályú sakkozó voltam, hát mester sose tudtam lenni, azt másoknak találták ki. Elvették a házat, visszaadták. A nagyfiam disszidált, a kisebbik egyetemre járt, itthon. Már messze van, innen kétszáz kilométerre. A sakknak már semmi értelme, idős vagyok hozzá. A feleségem jó, egyre jobb, ahogy vénülök. Mert már nincs kedvem asszonyhoz, csak feleséghez. Nem fogom én már elmondani senkinek, nincs kinek elmondani az életem, hogy hogy voltam, ami voltam, hogy éltem, hogy hogy éheztem, hogy laktam jól. Annak már vége. Itt van ez az igazgató, a múzeumigazgató, együtt jártam vele a polgáriba, még csak nem is köszön. Én is voltam annyi, mint ő. Az az író, az a nagy! Már meghalt. Azzal is együtt jártam. Kit érdekel? Így a jó. Paraszt voltam, az maradtam, parasztnak halok meg. Nem köszönök előre-hátra senkinek. Csak annak, aki olyan, mint én. Paraszt a parasztnak. Galamb a galambnak. A galamb visszaköszön. Ahogy a bástya a huszárnak. Abban nincs bocsánat. Aki nyerő helyzetben van, annak föladják a partit. Az tiszta helyzet, tiszta élet, ha meg én állok vesztesre, én adom föl. Erkölcösen, gyönyörűen vesztek. Aki jobb, jobb. A hatvannégy kocka nem füllenthet. A galamb ugyanilyen, a galamb sem hazudik soha. Tizedmásodpercek döntik el a versenyt. Az óra nem csal. A sakk is pontos, az óra is. Ez a kettő a legszebb az egész életben. Nem kozmásodik le, úgy fortyog szépen, mint a nap. A hold se véti el soha. A bolygók útját ki lehet számítani. Ez az, a sakk is meg a galamb is gyönyörű számtan. A hold mitől talál vissza? Ugyan! Semmi az egész. De a galamb! A szárnyaiban matematika van! Földrajz, fizika, mágnesesség, minden, egyiket se lehet megfejteni. Az benne a legszebb. Csak két szárny, aztán az a két szárny erre a mákszem fészekre visszahozza mindig. Benne van a fejében, a tollában, az érzékeiben anélkül, hogy sejténé. Nevessétek csak ki az öreg madarászt. Jön! Ott röpül az 1983-as! Tubi, tubikám, gyere szépen! Leröpült, leröpült, leszállt! Megyek, megyek, bújj be szépen!

– Apám! Nézze, kit hoztam! – mondta a fiú. – Az unokáját! Ő meg a feleségem!

Az öregember hallotta, de csak a másodpercekre gondolt.

– Láttam én már olyat! – kiáltotta vissza ingerülten, és ahogy volt, kövéren, nehézkesen kapkodta a métereket a padlásfeljáró, a fönti világ, a galamb felé, amely éppen az imént érintette meg a cseréptetőt, s ájtatosan, szenevelegve, kényeskedő érzékiséggel lépegetett, meg-megállva, a bejárat felé.